

MAKTABGACHA TA'LIM JARAYONIDA MILLIY QADRIYATLARNI INTEGRATSIYALASHNING PEDAGOGIK MEXANIZMLARI

Erkaboyeva Nigora Shermatovna-

Pedagogika fanlar doktori, professor

Qo'qon davlat universiteti

Pedagogika va psixologiya fakulteti dekani

Annotatsiya : Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim jarayonida milliy qadriyatlarni integratsiyalashning pedagogik mexanizmlari tahlil qilinadi. Unda bolalarda milliy ong, ma'naviy-axloqiy sifatlarni shakllantirishda o'yin faoliyati, xalq og'zaki ijodi, milliy bayramlar, ijodiy mashg'ulotlar hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o'rni yoritilgan. Shuningdek, ta'lim jarayonida oila va maktabgacha ta'lim tashkiloti hamkorligining ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, milliy qadriyatlar, pedagogik mexanizmlar, tarbiya, o'yin faoliyati, xalq og'zaki ijodi, milliy an'analar, bolalar rivoji, ma'naviy tarbiya, integratsiya

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ИНТЕГРАЦИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В ПРОЦЕССЕ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация: В данной статье рассматриваются педагогические механизмы интеграции национальных ценностей в процессе дошкольного образования. Освещается роль игровой деятельности, устного народного творчества, национальных праздников, творческих занятий и современных педагогических технологий в формировании национального сознания и духовно-нравственных качеств у детей. Также обоснована важность сотрудничества семьи и дошкольного образовательного учреждения.

Ключевые слова: дошкольное образование, национальные ценности, педагогические механизмы, воспитание, игровая деятельность, устное народное творчество, национальные традиции, развитие детей, духовное воспитание, интеграция

Bugungi globallashuv davrida yosh avlodni milliy ruhda tarbiyalash, ularda o'z xalqining an'analari, urf-odatlar va qadriyatlariga hurmat tuyg'usini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, maktabgacha yosh davri bola shaxsining shakllanishida asosiy bosqich hisoblanadi. Shu sababli maktabgacha ta'lim jarayoniga milliy qadriyatlarni integratsiyalash dolzarb pedagogik masalalardan biridir.

Milliy qadriyatlar tushunchasi va ularning pedagogik ahamiyati. Milliy qadriyatlar — bu muayyan xalqning tarixiy, ijtimoiy va madaniy taraqqiyoti davomida shakllangan va avloddan-avlodga o'tib kelayotgan ma'naviy merosidir. Ular o'z ichiga

urf-odatlar, an’analar, marosimlar, xalq og‘zaki ijodi, milliy liboslar, milliy taomlar, shuningdek, axloqiy me’yorlarni qamrab oladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda bu qadriyatlarni shakllantirish ularning shaxs sifatida rivojlanishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Aynan shu davrda bola atrof-muhitni faol o‘rganadi, kattalarga taqlid qiladi va asosiy hayotiy tushunchalarni egallaydi. Shuning uchun milliy qadriyatlar bolalar ongiga erta singdirilishi lozim.

Milliy qadriyatlar bolalarda quyidagi sifatlarni rivojlantiradi: o‘z xalqiga sadoqat va hurmat; kattalarga ehtirom, kichiklarga mehr; mehnatsevarlik va mas’uliyat; jamiyatda o‘z o‘rnini anglash.

Milliy qadriyatlarni integratsiyalashning zamonaviy pedagogik mexanizmlari

Maktabgacha ta’lim jarayonida milliy qadriyatlarni singdirish an’anaviy usullar bilan bir qatorda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni ham talab etadi. Quyida ushbu jarayonning asosiy mexanizmlari kengroq yoritiladi:

O‘yin texnologiyalari orqali integratsiya. O‘yin – maktabgacha yoshdagi bolalarning yetakchi faoliyati hisoblanadi. Shu sababli milliy qadriyatlarni o‘yin orqali o‘rgatish eng samarali usullardan biridir.

Milliy harakatli o‘yinlar bolalarda jismoniy rivojlanish bilan birga ijtimoiy va axloqiy sifatlarni ham shakllantiradi. Masalan: jamoada ishlash; qoidalarga rioya qilish; o‘zaro hurmat. Shuningdek, rolli o‘yinlar orqali bolalar milliy hayot tarzini “jonlantiradilar”. Masalan, “mehmon kutish”, “to‘y marosimi” kabi sahnalashtirilgan o‘yinlar orqali bolalar milliy urf-odatlarini amaliy tarzda o‘zlashtiradi.

Xalq og‘zaki ijodi vositasida tarbiya. Ertaklar, maqollar, topishmoqlar va rivoyatlar bolalarning ma’naviy dunyosini boyitishda muhim rol o‘ynaydi. Ayniqsa, ertaklar orqali yaxshilik va yomonlik, halollik va yolg‘onchilik kabi tushunchalar bolalarga sodda va tushunarli tarzda yetkaziladi. Masalan: maqollar orqali hayotiy donolik o‘rgatiladi; topishmoqlar bolalarning tafakkurini rivojlantiradi; ertaklar esa axloqiy tarbiyaning samarali vositasi hisoblanadi. Bu jarayonda tarbiyachi ifodali o‘qish, drammatizatsiya va muhokama usullaridan foydalanishi muhim.

Milliy bayram va marosimlarni pedagogik jarayonga kiritish. Milliy bayramlar bolalarda milliy ongni shakllantirishda katta ahamiyatga ega. Ular orqali bolalar milliy an’analarini nafaqat eshitadi, balki bevosita ishtirok etadi.

Masalan: bayram tadbirlarida milliy qo‘shiqlar kuylash; milliy raqslarni ijro etish; an’anaviy taomlar bilan tanishish. Bunday faoliyat bolalarda quvonch, birlik va milliy iftixor tuyg‘ularini kuchaytiradi.

Tasviriy va amaliy san’at orqali integratsiya. Bolalar ijodiy faoliyat orqali milliy madaniyatni chuqurroq anglaydi. Masalan: milliy naqshlar chizish; loydan buyumlar yasash; milliy hunarmandchilik elementlarini o‘rganish. Bu faoliyatlar bolalarning nafaqat estetik didini, balki ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini ham rivojlantiradi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish. Zamonaviy ta’lim jarayonida AKT vositalaridan foydalanish milliy qadriyatlarni o‘rgatishda yangi imkoniyatlar yaratadi. Masalan: multfilmlar orqali milliy ertaklarni namoyish etish; interaktiv o‘yinlar orqali urf-odatlarini tushuntirish; audio va video materiallar yordamida bolalarning qiziqishini oshirish. Bu usullar bolalarning diqqatini jalb qiladi va ta’lim samaradorligini oshiradi.

Oila va maktabgacha ta’lim tashkiloti hamkorligi. Milliy qadriyatlarni shakllantirishda oila asosiy muhit hisoblanadi. Agar bog‘cha va oila o‘rtasida hamkorlik yo‘lga qo‘yilsa, tarbiya jarayoni yanada samarali bo‘ladi. Hamkorlik shakllari: ota-onalar bilan suhbatlar va seminarlar; oilaviy bayramlar tashkil etish; milliy qadriyatlar bo‘yicha tavsiyalar berish. Bu orqali bola ikki muhitda ham bir xil qadriyatlar asosida tarbiyalanadi.

Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv. Har bir bolaning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta’lim berish muhimdir. Ba’zi bolalar ijodiy faoliyat orqali, boshqalari esa o‘yin yoki tinglash orqali yaxshiroq o‘zlashtiradi. Shu bois tarbiyachi:

bolalarning qiziqishlarini aniqlashi; mos metodlarni tanlashi; individual yondashuvni qo‘llashi zarur.

Integratsiya jarayonida yuzaga keladigan muammolar va ularning yechimlari

Amaliyotda milliy qadriyatlarni integratsiyalashda ayrim qiyinchiliklar ham uchraydi: metodik materiallarning yetishmasligi; pedagoglarning tayyorgarlik darajasi pastligi; ota-onalarning befarqligi. Ushbu muammolarni hal etish uchun:

pedagoglar malakasini oshirish; zamonaviy metodik qo‘llanmalar yaratish; ota-onalar bilan tizimli ishlash zarur.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta’lim jarayonida milliy qadriyatlarni integratsiyalash bolalarning har tomonlama barkamol shaxs bo‘lib shakllanishida muhim omil hisoblanadi. Ushbu jarayon orqali bolalarda milliy ong, vatanparvarlik, ma’naviy-axloqiy fazilatlar va ijtimoiy ko‘nikmalar samarali rivojlanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, milliy qadriyatlarni o‘yin faoliyati, xalq og‘zaki ijodi, milliy bayramlar, ijodiy mashg‘ulotlar hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalar orqali integratsiyalash yuqori samaradorlikka ega. Ayniqsa, ta’lim jarayonida oila va maktabgacha ta’lim tashkiloti o‘rtasidagi uzviy hamkorlik bu jarayonning muvaffaqiyatini ta’minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari va farmonlari. – Toshkent, 2017–2023.
2. “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi Qonun. – Toshkent, 2019.
3. Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo‘yiladigan davlat talablari. – Toshkent, 2020.
4. “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi. – Toshkent, 2018.
5. Abduqodirov A., Xoliqov A. **Pedagogika nazariyasi va tarixi.** – Toshkent: Fan, 2015.
6. Qodirova F.R. **Maktabgacha pedagogika.** – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
7. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A. **Ta’limda innovatsion texnologiyalar.** – Toshkent, 2018.
8. Yo‘ldoshev J.G‘. **Ta’lim jarayonida tarbiya masalalari.** – Toshkent, 2019.
9. Xalq og‘zaki ijodi namunalari to‘plami. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 2019.